

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра кримськотатарської та східної філології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ»**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 053 Психологія

(шифр та найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма Психологія

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна та заочна

КИЇВ – 2024

РОЗРОБНИК си­ла­бу­су **Афізе ЕМІРАМЗАЄВА** ст. викладач кафедри кримськотатарської та східної філології Навчально-наукового інституту філології та журналістики, старший викладач кафедри східної філології ТНУ

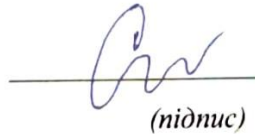

(підпис)

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри кримськотатарської та східної філології

Протокол № 15 від 10.06.2024

Завідувач кафедри

(підпис)

Таміла СЕІТЯГ'ЯЄВА

Гарант освітньо-професійної програми 053 Психологія
(кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
філософії та суспільних наук)

(підпис)

Олена ДУБЧАК

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	«Основи кримсько-татарської мови та культури», ОК 1.8 в ОП
2. Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	1 й рік навчання, 2 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	3 кредити ЄКТС (90 год), з них: 30 год. аудиторного навантаження (10 год. лекційних, 20 год. практичних занять) та 60 год. самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	Залік
6. Інформація про консультації	On-line - консультації: 5 пара (16.30-17.30) https://meet.google.com/aze-ppcz-rwp
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Емірамзаєва Афізе Саїтмуставаївна, старший викладач, кафедри східної філології
9. Контактна інформація викладача	emiramzaieva.afize@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Ознайомлення з історією та культурою кримських татар, розуміння загальних комунікативних мовленнєвих особливостей, формування міжкультурної комунікативної компетенції в рамках діалогу культур.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	<p>Метою викладання дисципліни «Основи кримсько-татарської мови та культури» є ознайомлення студентів з історією та культурою кримських татар, набуття знань щодо загальних комунікативних мовленнєвих компетенцій, формування міжкультурної комунікативної компетенції в рамках діалогу культур.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вивчити базові лексичні та граматичні конструкції;

	<ul style="list-style-type: none"> • розуміння культури кримських татар; • розуміння історичних передумов формування культури кримських татар • розуміння основних мовленнєвих та культурних основ культури кримських татар.
Формат проведення дисципліни	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: діалоги, диспути, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі – Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.</p> <p>Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни.

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку.

ЗК 12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК 13. Здатність вільно і всебічно розвивати особистість, зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і

досягнення суспільства на основі усвідомлення загальної системи знань про людину і світ, природу, техніку і технології, суспільство та духовне життя у всіх його основних проявах, сприяти розвитку традицій і культури українського народу, розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності.

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Програмні результати навчання (ПР)

ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	Всього	Лекції	Практичні завдання (практичні)	Самостійна робота
<p>Тема 1. Кримськотатарська мова та її особливості. а) \ Кримськотатарська мова в складі тюркських мов. Історичні етапи розвитку кримськотатарської мови. Класифікація за мовними групами. Кількість носіїв кримськотатарської мови, їх географія. Кримськотатарська етнографія, етнічні групи кримськотатарського народу та вплив їх на формування діалектів кримськотатарської мови. Абетка кримськотатарської мови. Діалекти кримськотатарської мови: середній, південний (узбережний), степовий (північний). Говори за</p>	14	2	4	8

діалектами. Вплив кримськотатарської мови на українську мову (тюркизми).				
<p>Тема 2. Структура кримськотатарської мови</p> <p>Поділ мов світу за морфологічною класифікацією: кореневі (аморфні, ізольовані), аглютинативні, флективні (фузійні), полісинтетичні (багатоскладові, інкорпуючі).</p> <p>Грамматика кримськотатарської мови. Аглютинативний принцип побудови кримськотатарської мови. Ізафети та ізафетний ланцюг у кримськотатарській мові. Предикативні імена <i>bağ</i> та <i>yoq</i>. Числівники (кількісні та порядкові). Поняття про дієслово. Інфінітив (стверджувальна та заперечна форми). Просте іменне речення в теперішньому часі. Теперішній час на (-a, -e, -u). Афікси присудковості. Конструкція інфінітив+дієслово <i>istemek</i>. Особові займенники. Розмовна практика на тему «Традиції кримських татар». Проблема збереження та статус кримськотатарської мови.</p>	12	2	2	8
<p>Тема 3. Кримськотатарська література</p> <p>Історія формування літератури: середньовіччя, класичний період, новий період, сучасна література.</p> <p>Літературні течії за періодами: середньовіччя (палацова література - Махмуд Киримли, духовна література - Дія ад-Дін, Рукна ад-Дін, Шараф ад-Дін, народна література), класичний період (палацова література - Абдул-Меджид Ефенді, Усеїн Кефевій, Менглі I Герай, Бора Гази, Раммель Ходжа, Ашик Умер, Мустафа Джевхерій, Лейля Бикеч, Ашик Ариф, Джанмухаммед, Едип Ефенди). Літературні діячі «нового періоду»: Ісмаїл Гаспринський, Ешреф Шем'ї-заде, Бекір Чобанзаде, Абдулла Дерменджи, Шевкі Бекторе, Абдулла Лятіф-заде, Амді Гірайбай.</p>	14	2	4	8

<p>Тема 4. Історія кримськотатарського народу Кримське ханство. Крим у складі Улуса Джучі. Незалежність Криму від Золотої Орди. Хаджі Герай - засновник династії Гераїв. Формування етносу «кримськотатарський народ». Крим - один з центрів ісламської цивілізації в Східній Європі. Правління Менлі I Герая. Династія Гераїв. Битва біля Тахт-Ліі. Вплив історичного шляху кримськотатарського народу на формування національної культури та менталітету. Розмовна практика на тему «Історія еміграції кримських татар».</p>	13	1	2	8
<p>Тема 5. Кримськотатарська культура, традиції та менталітет Кримськотатарська культура — культура корінного народу України. Менталітет кримськотатарського народу та національний характер. Віросповідання. Традиції кримських татар. Кримськотатарський фольклор: легенди, казки, прислів'я, танці (Хайтарма). Свята кримськотатарського народу. Кримськотатарська архітектура і традиційне кримськотатарське житло. Національне вбрання. Орнамент «Орнек» - одне з найдавніших досягнень культури кримськотатарського народу - елемент нематеріальної культурної спадщини України. Кримськотатарська кухня та традиційні кримськотатарські страви і напої. Кримськотатарська кавова культура. Розмовна практика на тему «Національні страви кримських татар».</p>	13	1	2	10

Тема 6. Формування етнопсихологічних особливостей в культурі кримських татар. Етнопсихологічні особливості культури кримських татар. Культура кольорів у кримських татар. Символіка кольору. Образотворче мистецтво та вплив на розвиток культури. Культурно-історична спадщина. Майстерність (викладання, вишивка, гончарство, ткацтво, кухня тощо).	15	1	4	10
Тема 7. Психологія формування мовленнєвих звичаїв в культурі кримських татар. Формули ввічливості в спілкуванні. Мовленнєвий етикет прийому гостей. Поняття про почуття у кримськотатарській мові. Лексико-граматичні особливості вживання словникових сполучень кримськотатарської мови. Мовленнєвий етикет різних важливих подій.	11	1	2	8
Усього	90	10	20	60

4. Організація самостійної роботи студентів

Підготовка до практичних занять. Завдання з навчальної дисципліни розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу до дослідження когнітивних стилів особистості.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

5. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання – вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відео-конференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

6. Політика дисципліни.

- Вивчення дисципліни передбачає роботу в колективі.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із викладачем дисципліни.
- Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
- Здобувач, який спізнився, вважається таким, що пропустив заняття з неповажної причини з виставленням 0 балів за заняття, і при цьому має право бути присутнім на занятті.
- За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач отримує за заняття 0 балів і зобов'язаний відпрацювати таке заняття.
- Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1 тижня після встановленого терміну. При цьому оцінка знижується на 10 %.
- Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового оцінювання) за графіком екзаменаційної сесії.
- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел

інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

- Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%.
- У разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.
- Списування під час контрольних робіт заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування.

7. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені програмою навчальної дисципліни.

У разі, коли протягом навчального семестру до початку підсумкового (семестрового) контролю, визначеного навчальним планом, здобувач набрав менше балів, ніж зазначено у програмі навчальної дисципліни (менше 36 балів), оформлюється недопуск здобувача до складання підсумкового (семестрового) контролю.

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового (семестрового) контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,

- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре – рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	66-74		Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-65		Достатньо – мінімально можливий, допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно – потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	0-29		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота над вивченням курсу з повторним складанням

Види контролю:

Поточний контроль відбувається впродовж вивчення дисципліни на практичних заняттях

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на практичному занятті	6	10	60	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	10	4	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за курс: 60+40 = 100				

Література

Основна

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 296-р від 7 квітня 2021 р. «Про схвалення Концепції розвитку кримськотатарської мови», Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/296-2021-%D1%80#Text>
2. Історія Криму та кримськотатарського народу. Навчальний посібник. / Бекірова Г., Іванець А., Тищенко Ю., Громенко С., Аблаєв Б. – К.: «Кримська родина»; «Майстер Книг», 2020. – 200 с.
3. Емірамзаєва А. С., Покровська І. Л. Кримськотатарська мова: базовий рівень (Частина 1): навчальний посібник. Київ: Майстер книг, 2019. 248 с.
4. Емірамзаєва А. С. Історія кримськотатарської мови: навчально-методичний посібник. Київ: Майстер книг, 2019. 122 с.
5. Карашаєва Д. З. Tilim Qırımtatar tili: навчальний посібник для студентів 1-го курсу ОС «Бакалавр». Київ: Майстер книг, 2020. 108 с.
6. Сеїт-Джеліль А. Qırımtatar tili. Öğretici kitap (Кримськотатарська мова. Самовчитель). Харків: Фоліо, 2020.
7. Alupkalı U., Lüman M. Кримськотатарський костюм та його сценічне втілення. Київ: ФОП Мороз А. Т., 2024. 94 с.
8. Скибін Р., Наріман-кизи С. Yol: артбук. Київ: Майстер книг, 2021. 46 с.
9. Савченко О., Савченко Т. Спадщина. Miras. The Heritage. Київ: Фенікс, 2024. 256 с.

Додаткова

1. Кульчицький С., Якубова Л. Кримський вузол. Київ: ТОВ Видавництво «Кліо», 2019. 496 с.
2. Бикова Т. Кримськотатарський аспект національної політики Кремля у Кримській АСРР (1921–1928 рр.) / Т. Бикова // Українськи історичний журнал. 2018. № 1. С. 98–125.
3. Бекірова Г. Джафер Сейдамет // Наш Крим: неросійські історії українського півострова: зб. Статей. Київ К.І.С., 2016. С.101–111.
4. Бекірова Г. Пів століття опору. Кримські татари від вигнання до повернення (1941 – 1991 роки): нарис політичної історії. Київ: Критика, 2017. 480 с.
5. Галушка А. Військова справа та війни доби Кримського ханату // Поле битви — Україна. Від "володарів степу" до "кіборгів". Воєнна історія України від давнини до сьогодення. Харків: КСД, 2016. С. 187–230.
6. Громенко С. Art Etkenmen (Я поклявся) : Роман Челебіджіхан // Наш Крим: неросійські історії українського півострова: зб. Статей. Київ: К.І.С., 2016. С.101–111.
7. Грибовський В.В. Ханська Україна // Лицарі Дикого Поля. Плугом і мушкетом. Український шлях до Чорного моря. Харків: КСД, 2016. С. 227–240.
8. Гулевич В.Н. Кримське ханство й Північне Причорномор'я в період правління Гаджи Гірея (1442 – 1466 рр.) // Український історичний журнал. 2014. № 6. С. 4–28.
9. Петrenchенко І.Є. Кримськотатарський просвітитель-реформатор Ісмаїл Гаспринський // Дослідницькі підходи до історико-педагогічних розвідок: від традицій до новацій: Збірник матеріалів науково-методологічного семінару з історії

освіти, 21 жовтня 2020 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін.; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.]. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. 2020. С. 28.

10. Петреченко І.Є. Історія Криму як компонент освітньої програми підготовки майбутніх учителів історії // Актуальні проблеми історичної освіти» Збірник матеріалів Усеукраїнської науково-практична конференція з (Херсон, 18 березня 2021 р.). Херсон, 2021. С. 32–38.

11. Сацький П.В. Крим: шлях до України (1945 – 1954 рр.): монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 522 с.

Інформаційні ресурси

1. Освітній курс «Кримські татари: історія. Культура. Мистецтво». URL: <https://www.bilgi.in.ua/courses/kurs-krymsky-tatary-istoriia-kultura-mystetstvo>.

2. Офіційний сайт Меджлісу Кримськотатарського народу. URL: <http://qtmm.org>

3. Історія та культура кримських татар. URL: <https://www.facebook.com/groups/1437995133164271/>

4. Кримські татари: історія, культура, звичаї, традиції, обряди [Електроний ресурс] URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/virt-exhibition/krimski-tatari-istoriya-kultura>

5. Кримський Дім [Електроний ресурс] URL: <https://web.archive.org/web/20210118042208/http://www.crimeanhouse.org/galereja/video>

6. Українсько-кримськотатарський словник Кримськотатарська латинка. Ukrainca-Qırımtatarca luğat (програма для смартфонів).